

mekeket a társadalmi problémák leküzdésében.

Külön odafigyelést igényel az elvárandó magatartási normákat már jogszabályok megsértésével áthágó fiatalok életútja.

A bűncselekményt elkövető kiskorúak száma városunkban jelenleg 14 fő.

A differenciált intézkedések, tanácsok és támogatás ellenére is növekszik azoknak az eseteknek a száma, ahol az egyre súlyosbodó veszélyhelyzet miatt indokolttá válik a gyermekek családból történő kiemelése.

A gyámhatóság a harmadik személynél történő elhelyezéssel, az intézeti nevelés, állami nevelés elrendelésével egyidejűleg legtöbbször intézkedik a szülők büntetőjogi felelősségre vonása érdekében, növekszik a kiskorú veszélyeztetése miatti feljelentések száma. 1988-ban 5 szülő ellen tett kiskorú veszélyeztetése miatt feljelentést, 1989-ben 4 szülő felelősségre vonását kezdeményezte.

Szinte jelentéktelen azoknak a családoknak a száma, ahol a szülői környezet később az említett családgondozás hatására alkalmassá válik arra, hogy a gyermekek nevelését megfelelően biztosítsa.

A gyámhatóság tapasztalatai szerint legnagyobb problémát az okozza, hogy veszélyhelyzet kialakulásáról nem szerez tudomást, legtöbbször már annak kiéleződésekor érkezik sürgető jelzés a hatósági beavatkozás iránt.

Lényegében nem megfelelően tudja betölteni megelőző funkcióját, az esetek többségében már a problémamegoldás a feladata.

A megelőzés fokozása érdekében a jövőben szervezetebbé kell tenni a felderítést. Be kell vonni jobban az intézményeket, a védőnői hálózatot, hogy az intézményi ellátásban, illetve gondozásban lévő gyermekek teljes körének vizsgálata alapján jelezzék a gyámhatóságnak a felmerülő, intézkedést igénylő gondokat, veszélyforrásokat. Nagy segítséget nyújthat az egyházakkal való együttműködés fokozása. Tapasztalataink szerint

készség mutatkozik erre.

A gyámhatóság reményt lát arra, hogy a veszélygócok korai felderítése, a veszélyeztetett kiskorúak teljesebb körű megismerése pozitív változást eredményezhet.

A 3-18 évesek nevelésének-oktatásának helyzete

A 3-18 éves életszakaszban a gyermekek és fiatalok intézményes nevelésben, oktatásban részesülnek. Ennek körülményei és feltételei meghatározók pálya- és életút-választásukra nézve.

Az elmúlt 10 évben a II. világháború utáni második nagy demográfiai hullám vonult végig az óvodákon és az általános iskolákon, jelenleg a középfokú tanintézetekhez érkezett.

A népességnövekedés városunkban is feszültségeket okozott. Először az óvodákban, ahol lényegében változatlan férőhelyszámon (1150) a jelenlegi kb. 900 óvodásnak közel másfélszerese (1530) volt elhelyezve. Minőségi javulást jelentett viszont két új óvoda átadása (férőhelybővülés nélkül) ebben az időszakban.

A jelenlegi óvodai kapacitás minden igény kielégítését lehetővé teszi, a kihasználtság azonban területi aránytalanságokat mutat. A születésszámok alapján a következő 3 évben hasonló, vagy nagyobb feltöltöttség várható.

Az óvodai nevelés és gondozás körülményei jelentősen javultak, a neurotizáló hatású és egészségkárosító zsúfoltság csökkent. Az óvodapedagógusok között kevesebb a képesítés nélküli nevelő (jelenleg 15 fő).

A gyermek óvodai ellátása a szülő számára ingyenes, a napi háromszori étkezésért egységesen a nyersanyagnorma ellenértékét térítik. A 3 és többgyermekesek 50 % kedvezményben, ill. rászorultság alapján ingyenes ellátásban részesülhetnek.

A térítési díjak egységesítése a családok többségét hátrányosan érintette. Egy kétgyermekes család havonta 1000-1200.- Ft-ot

fizet a korábbi, hozzávetőleg 800-850.- Ft-tal szemben. Ezen felül további jelentős összeget (kb. 2500.- Ft-ot) tesz ki a szükséges - bár nem kötelező - felszerelés az induláshoz. (Mindez a bölcsődében ingyenes volt). (Ágynemű, pizsama, tornafelszerelés, törölköző, váltócipő, esetleg váltóruha). Egyéb tisztasági felszerelést (szappan, WC-papír, papírszalvéta) az óvoda nem kérhet.

Az óvodák anyagi ellátottságába egyre jobban bevonja a kormány a szülőket is.

A szakmai anyagok és eszközök beszerzésére fordítható költségvetési előirányzat évről évre (normálisan és reálértékben egyaránt) csökken. A szolgáltatások (távhő, energia, közmű, élelmezés) és állóeszközfenntartás áremelkedése - az ellentételezés ellenére - bekebelezi a legszükségesebb szakmai előirányzatokat. Évről-évre meggyűrűsödik a játékbeszerzés, a konyhai és asztali edények, textiliák felújítása, sőt akár egy porszívó vagy egy locsolótömlő beszerzése. Ez magyarázza, hogy az óvoda a szülők terheiből nem tud átvállalni.

Az általános iskolai hálózat eddig többségben kétműszakos oktatással tudta fogadni a magas létszámú korosztályokat, a bővítések és az új iskola (9-es) átadása ellenére.

A demográfiai hullám még nem hagyta el teljesen az általános iskolát, de átmeneti nehézségekkel, utolsóként az 1-es és 9-es iskola is bevezette az egyműszakos oktatást. Ez olyan jelentős minőségi javulás, hogy innen visszalépni nem szabad, bár a veszély főnáll. A feszültséget jelzi, hogy 159 tanulócsoporthoz 138 osztályteremben foglalkoztatnak.

A tantermi bútorok a kettős igénybevétel miatt gyorsabban rongálódtak, gyorsabb ütemben kellene azokat cserélni, de erre nincs anyagi lehetőség.

A tanulócsoporthoz szám csökkenése következtében enyhült a pedagógushiány.

A betöltetlen álláshely kevés, ellenben igen sokan vannak gyesen, helyettük nyugdíjasokat, óraadókat alkalmaznak. A személyi ellátottság érezhetően javult.

Az iskolák szakmai felszereltsége stagnál. A legszükségesebb felújításokat, pótlásokat sikerült megvalósítani.

A számítógépek, videók száma az első akciók után alig növekszik, holott a családok egy bizonyos hányadában ezzel már rendelkeznek, kíváncsi is, hogy minden gyermek megismerkedjen a számítógéppel és a video értelmes használatával.

Az általános iskola körülményeihez és lehetőségeihez képest jól megoldja pályairányítási, felkészítési feladatait.

Teret ad az egyéni érdeklődés felkeltésére, a képességek kibontakoztatására, fejleszti az önismeretet és pályaismeretet. A gyermekek egy része éri azonban csak el a megfelelő pályaelettségi szintet. Más részük ötletszerűen vagy a lehetőségeknek engedve, különösebb vonzódás nélkül választ pályát. Közülük kerülnek ki a lemorzsolódók, iskolaváltoztatók, pályamódosítók, tehát azok, akiknek életkezdésük bizonytalan.

Különösen a jelenlegi magas létszámú korosztályok beiskolázásánál tapasztalható bizonytalanság. A II. helyre felvettek aránya 8-ról 17%-ra, a június végéig le nem zárt ügyek aránya 3,5-ről 6,4-r emelkedett.

Az általános iskola szociális gondoskodása a napközis ellátásra és a menzai étkeztetésre korlátozódik.

A térítési díjak változása következtében csökkenésre számítottunk, ez azonban nem következett be. A tavalyi 69 %-kal szemben az idén 71 % veszi igénybe a napközit az alsó tagozatból, teljes vagy részétkezővel. Mindössze 5 fő kéri a napközis felügyeletet étkeztetés nélkül.

Javul a napközis foglalkoztatás színvonala (jobb elhelyezés, több szakképzett pedagógus), de stagnálnak az étkeztetés körülményei. Ezért is irreális elgondolás a teljes tanulólétszám

ingyenes étkeztetése.

A menzásokkal együtt a tanulók 68 %-át, kb. 2500 gyermeket étkeztetnek az ebédlőkben 2-3 turnusban. /Minden ételadaghoz 10-16 Ft költségvetési támogatás tartozik./

Az élelmezési normák évek óta csak az áremelkedéssel kapcsolatos növekedést követik, a minőség, a választék javítására, a korszerű táplálkozás népszerűsítésére nincs lehetőség. Komolyabb reklamációk ennek ellenére nem voltak.

Az óvoda és a anpközi szomorú kötelessége, hogy fogadja a korán munkába indulók gyermekeit, akik 1/2 6 - 7 óra között gyülekeznek. Számukra a barátságos fogadtatás az egyetlen vigasz.

A szülők gyermeknevelési és gondozási feladatai és kiadásai az iskolába lépéskor jelentősen megnőnek. Ha az iskolatáskát és teljes tartalmát, valamint az iskolai és sportruházatot teljes egészében be kell szereznie, úgy 2500-3000 Ft-ot kell fordítania iskolába induló gyermekére. Ehhez jönnek a különböző befizetések /színház-és mozibérlet, sportköri díj, a szeptemberi étkezés stb./. Ugy tűnik, már-már előtakarékosság szükséges a tanévkezdéshez. Ezért örvendetes, hogy megtörténtek az első intézkedések az ingyenes tankönyvellátás ill. a tanszersegély kiszélesítése felé. /Megfontolandó, hogy a családi pótlék augusztusban megemelt összegű legyen, így a segélyért folyamodás procedurájától megkímélnénk a szülőket./

A helybeli középfoku tanintézetek felvételi keretszáma új tagozatokkal /gyorsíró-gépiró iskola, erősáramuberendezés-szerelő és ruhaipari szakközépiskola/ jelentősen /kb. 90 fő évente/ megemelkedett. Ez a beiskolázás szempontjából igen nagy jelentőségű, különösen a lányok számára.

A gimnázium /ismert adottságai folytán/ nem túl vonzó, évről évre van néhány szabad férőhely. A szakmunkásképző intézet teljes létszámmal indult. A két intézmény főként a város és városkörnyék tanulóit veszi fel, néhány szakma megyei és országos beiskolázásu. A helybeli tanulók szociális ellátásának formája itt is kedvezményes iskolai ill. a szakmunkástanulók esetében vállalati étkeztetés /A szakmunkástanulók 0-8Ft-ot fizetnek és 5-600-an veszik igénybe. Az étkeztetés az intézet ebédlőjében történik./

Elsősorban az elavult normatívák miatt sem minőség sem mennyiség tekintetében nem felel meg az élelmezés az életkori sajátosságoknak.

A gimnáziumi és szakközépiskolai tanulók (a fizikai dolgozók gyermekei) tanulmányi ösztöndíjban részesülhetnek 500-2000.- Ft összegig. (a városban 100-120 fő).

A kollégiumi elhelyezés biztosítva van a vidéki tanulók számára, az elhelyezés körülményei azonban nem elég kultúráltak. A gyermekek és fiatalok családi körülményei (szociális körülményei) nagyon különbözőek. Látszólag a két pólus, a vagyonosak és az elszegényedők száma növekszik. Valószínű azonban, hogy a többséget azok képezik, akik munkaerejük maximális kihasználásával tartani tudják az elért életszínvonalat. Igényeiket (és gyermekeik igényeit) nem szívesen szorítják vissza. Ebből következik, hogy a gyermekkel való foglalkozásra fordított idő, energia kevesebb. A gyermekek magárahagyottságának problémái magatartási, beilleszkedési zavarokban már kisebb korban megmutatkoznak, de a serdülőkorban látványos devianciához vezethetnek. Városunkban azonban még nincs bázisa a kábítószerfogyasztásnak, nem nőtt érzékelhetően az ifjukori bűnözés, a csavargás.

A fiatal pedagógusok szociális helyzetét a jövedelmi viszonyok és a lakáskörülmények döntően meghatározzák. A tanács hosszú évek óta kiemelt támogatást, soronkívüliséget biztosít a pedagógusok letelepítéséhez, ill. lakásgondjuk megoldásához. Ennek köszönhető, hogy az 500 körüli pedagógusból évről-évre 8-10 főnek van sürgős megoldásra váró lakásigénye. Átmeneti kényszermegoldás a munkásszállón való elhelyezés. 1-1 szobán 2 pedagógus osztozik, és egyedülállókról lévén szó, ez a helyzet több évig fennáll.

Nem jellemző a mindenáron való túlmunka-igény. Az előző években - és részben még jelenleg is - tapasztalható túlterhelés helyett az elmélyült, odaadó pedagógiai munkát kívánják előtérbe helyezni. (Magunk is ezt támogatjuk).

Pályakezdő fiatalok foglalkoztatási helyzete

A piacgazdaság kifejlődése magával hozza a munkaerő-gazdálkodás alapvető megváltozását.

A munkaerőpiacon már fennálló - és a jövőben várhatóan fokozódó - feszültségek az ifjúság rétegét érintik a legérzékenyebben, így a segítségnyújtás, az átlagosnál nagyobb figyelem különösen indokolt.

A pályakezdő fiatalok elhelyezkedési lehetőségeinek és tényleges munkába lépésének megfigyelése - közel 10 éve - központi-lag kialakított, az adatszolgáltatási rendszer megfelelő információs forrást biztosít az elhelyezkedni szándékozók - valamint a munkaerőgazdálkodásért felelős szervek részére.

(1985 év százalékában)

Megnevezés	1985	%	1986	%	1987	%	1988	%	1989	%
Bejelentett munkahelyek száma	687	100	690	100,43	416	60,50	438	63,75	346	50,36
Munkára váró fiatalok sz.	332	100	491	147,98	411	123,79	429	129,21	388	116,86
Elhelyezkedett	318	100	327	102,83	336	105,66	373	(még nem ismert)		

Városunk munkaerőpiaci helyzete az utóbbi években nem kedvező a pályakezdő fiatalok elhelyezkedése szempontjából. Korábban "csak" strukturális eltérések mutatkoztak az iskolából kikerülők és a részükre felajánlott munkahelyek feltételeiben. Ez évtől kezdődően azonban már mennyiségi hiány is nehezíti a munkábaállást. Különösen a szakképzettséggel nem rendelkezőket érinti hátrányosan a munkaerőpiac szerkezeti módosulása, a kvalifikált szakember szükséglet-arány növekedése.

Legsúlyosabb gond az alapfokú iskolai végzettség hiánya.

Tovább romlik a leányok elhelyezkedési esélye, amennyiben jelentősebb szervezett létszámelbocsátásra kerülne sor az elkö-

vetkező években.

Nem ismerjük a magánszektor és a kisvállalkozói szféra felvételi szándékát, amely feltehetően javítja a munkába lépési lehetőségeket.

Abban, hogy a változó munkaerőpiac ellenére a fiatalok elhelyezése ez ideig nem jelentett feloldhatatlan feszültségeket, a kompromisszumok vállalásának volt jelentős szerepe. (Határozott ideig alkalmazás, pályaelhagyás, stb.)

M e g n e v e z é s	1985	1986	1987	1988
Szerződéses munkahelyek aránya	10,12	13,46	17,91	20,16
Képzettségtől eltérő munkahelyek aránya	1,7	3,36	6,00	9,46

Az előző adatok jól szemléltetik, hogy 4 év alatt megduplázódott a szerződéses munkahelyek aránya, minden ötödik fiatal nem talált végleges munkahelyet és csaknem minden tizedik képzettségétől eltérő munkakört kényszerült vállalni.

A fiatalok munkába állítását segítő tevékenységünk - a kereslet és a kínálat számbavételének - eredménye 1989. évre a korábbi tendenciák tovább élését mutatja, fokozódó mennyiségi hiány mellett.

Amíg az elhelyezkedni szándékozó fiatalok száma összességében a korábbi évekhez hasonlóan alakul, addig a bejelentett munkahelyek száma (1985-höz viszonyítva) felére csökkent.

A jelenlegi lehetőségek szerint mintegy 40 fiatal részére hiányzik munkahely. A várhatóan munkába lépő fiataloknak csaknem fele gyenge pozícióval, - egy részük szakképzettség nélkül - kerül a munkaerőpiacra.

Jelentős mérvű csökkenés következett be az általános iskolát, kiegészítő iskolát végzett fiatalok munkalehetőségeiben.

A 40-50 fő munkába állni szándékozó szakképzetlen fiatal 14 munkahely várta ez évben, ebből 10 munkahely nem volt alkalmas részükre, mivel foglalkoztatási korlátozás alá esett (csillás). A Thury György Gimnáziumban évente 80-90 fiatal tesz érettségi vizsgát, 40-45 %-uk felvételt nyer valamely felsőfokú tanintézetbe. Átlagosan 50 fő kíván munkába állni. Szellemi, illetve adminisztratív foglalkoztatási lehetőséget évek óta nem jeleznek a munkáltatóink.

Főként az iparágazat betanított, illetve segédmunka munkaköröket hirdet, amelyek zömében nehéz, több műszakos fizikai munkák. Hiányoznak a Péti Nitrogénműveknél korábban meglévő magasabbban kvalifikált betanított munkák (táblakezelő) illetve laboránsi munkakörök.

A középfokú képzési célú szakközépiskolát végzettek közül átlagosan évente 25-30 fiatal munkába állása várható. Itt a fiatalok fele pályaelhagyásra kényszerül, 17 bejelentett munkahely várja őket ez évben. Kiemelkedő a gond a közgazdasági szakközépiskolában végzettekkel. Nem jobbak az esélyei a szakmunkásképzési célú szakközépiskolákban végzetteknek sem, 40 munkába állóra 24 munkahely jut.

A szakmunkások esélyei viszonylag kedvezőbbek. A munkahely kínálat és kereslet ebben az iskolatípusban a legmeggegyezőbb, mivel a beiskolázás a vállalati igényeken alapul. Itt kötik a legtöbb tanulmányi szerződést (az összes szerződés 80 %-át). Szakiskolákban (gyors- és gépiró, valamint egészségügyi) 32 fő végez, bejelentett igény 2 munkahely.

Az elmúlt évi tapasztalatok alapján a gyors-gépirók pályaelhagyókká válnak, e téren javulás a jövőben sem várható.

A felsőfokú végzettségűek elhelyezése évek óta nem gond a városban. 65 pályázati felhívást adtak ki munkáltatóink, amelyből 59 helyre diplomás fiatalat várnak.

A legjelentősebb igényt a 8-as ágazat jelenti évek óta. Zömében pedagógusokat keresnek. Minden végzett fiatal 3 munkahely közül választhat, ez évek óta tartó tendencia, munkába állni azonban évente csak 15-20 fő kíván.

A speciális rétegek fiataljainak munkába helyezési esélyei is tovább romlottak. Kedvezőbb ugyan a helyzet városunkban a valamilyen tekintetben fogyatékos fiatalok sorsát nézve, a jól működő speciális szakiskola miatt, amely a problémás fiatalok egy részét nem teljesen szakképzetlennül indítja útjára. (Külön nem is ismert a kisegítő iskolában végzőkre irányuló fogadási készség, a munkáltatók minőségi munkaerő alkalmazására vonatkozó növekvő igények alapján azonban számítani lehet elhelyezésük további nehezedésére.)

A cigány lakosság városunkban nem olyan jelentős lélekszámú, hogy komolyabb gondot okozhatna. A közhasznú munkavégzés 35 munkahelyén átlag 15-16 főt foglalkoztatunk, így a szakképzetlenség, alacsony képzettségű fiatalok - amennyiben máshol elhelyezkedni nem tudnak - 4-5 ezer forintos havi bérért dolgozhatnak. A munkaidőbeosztás olyan, hogy a fél 3-kor kezdődő dolgozók esti általános iskolájának ifjúsági tagozatán be is fejezhetik általános iskolai tanulmányaikat.

Évente 60-70 fiatal jelentkezik munkára - különböző iskola-típusokból kimaradva - tanulmányai befejezése előtt. Ennek 40 %-a az általános iskolákból maradt ki, 50 %-a szakmunkásképzőből, a fennmaradó 10 % gimnáziumból és különböző szakközépiskolákból.

A kimaradás okaként a fiatalok zömében fegyelmi és tanulmányi okokat neveztek meg. Mindössze 6 fiatal hivatkozott szociális, 2 egészségügyi okokra. A kimaradók többnyire munkáscsaládok tagjai, 10 % csupán a szellemi foglalkozást folytató szülők gyermeke. (Ez utóbbi szám 5 éves összehasonlításban így is a duplájára emelkedett).

Munkábehelyezési esélyeik fokozatosan romlanak. 14-15 éves fiatalok részére munkalehetőséget csak egyedi feltárással, igen sok többletmunkával tudunk biztosítani, esetenként a közhasznú munkavégzésben.

A közhasznú munkavégzés keretein belül oldottuk meg ez évben - kísérletképpen elsőnek a megyében - 15 fő gimnáziumban érettségizett fiatal munkába helyezését. 8 munkahelyet a művelődésügyi ágazatban, 7-et az egészségügyben hoztunk létre (pedagógiai asszisztens, képesítés nélküli óvónő, segédápoló, stb.).

E foglalkoztatás lényege, hogy az egy főre jutó bruttó költség 30 %-át fedezi csak az intézmény, 70 %-át a Foglalkoztatási Alap-ból térítik. E munkahelyekre elsősorban a valamely felsőfokú tanintézetben felvételi vizsgát tett, de felvételt nem nyert és a következő tanévben az ágazatban hasznosítható képesítést nyújtó tanintézetben ismét felvételre jelentkező pályakezdő fiatalot alkalmaznak, maximum 1 éves szerződést kötve.

Egyre nagyobb szerep jut a jövőben a képzésnek és átképzésnek, ezen belül a fiatalok átképzésének is.

Október elejei indíttatással számítástechnikai operátori, külkereskedelmi levelőzi, ápolónői és társadalombiztosítási ügyintézői tanfolyami képzés indul Veszprémben szintén érettségizett fiatalok részére.

Ez év elején 8 általános iskolát végzettek részére lakatos képzést szerveztünk. Gondot okoz az alapfokú végzettséggel nem rendelkező fiatalok képzése. Központi szintű intézkedések megtétele lenne szükséges egy minimális képzési program bevezetéséhez.

Munkalehetőségek bővítése érdekében tovább szorgalmazzuk a munkahely-teremtő beruházások központi támogatását. Jelenleg van folyamatban a GANZ-MÁVAG két kft-je részéről 100 fős, részben munkahely-fejlesztő, részben munkahely teremtő beruházás.